

LUNTER

PRE DOBRÝ KRAJ

Dobrý plán, silný tím, lepší kraj

Aby mladí mali dôvod vrátiť sa

Čítajte na str. 2

Ako podporím
remeselníkov
a lokálnych
farmárov

Čítajte na str. 3

V našom kraji
musíme dostať
dopravu do
21. storočia

Čítajte na str. 4

Férové
príležitosti
aj pre dlhodobo
nezamestnaných

Čítajte na str. 5

Praktické
vzdelávanie
pre rozvoj
kraja

Čítajte na str. 6

Aby mladí mali dôvod vrátiť sa

Mnoho vecí dnes v našom kraji nefunguje tak, ako by mohlo. Zvlášť jeden problém však zaznieva pri každom rozhovore, počúvam ho na každom stretnutí s občanmi: **mladí nám odchádzajú z kraja.**

Dotýka sa to nás všetkých. Trápia sa študenti, ktorí – ak sa chcú uplatniť – musia zvažovať odchod do Bratislavy či rovno do zahraničia. Trpia mladé rodiny, ktoré musia žiť rozdelené – pretože hladné krky treba uživiť, lenže práca je veľmi ďaleko. A trpia sa aj starí rodičia, ktorí vidia svoje vnúčatá ledva párkrát do roka.

U nás doma to tiež nebolo inak: keď naši mladí v zahraničí doštudovali, tiež premýšľali, čo ďalej. A hoci to tu majú radi, hrozilo, že sa nevrátia: jednoducho preto, lebo v našom kraji nie je dostatok príležitostí na uplatnenie sa. Napokon to dopadlo dobre, vrátili sa. Ale nechýbalo veľa a za vnúčatami by som musel cestovať cez pol sveta. Viem, aké dôležité je, aby bola rodina pokope. Viem, čo znamená mať deti a vnúčatá pri sebe.

Poznám však aj to, aký veľký potenciál, koľko energie a sviežich nápadov v sebe nesú mladí ľudia. Rovnako ako naša príroda, naša kultúra, aj šikovní ľudia sú bohatstvom nášho kraja. Tak dokedy si necháme toto bohatstvo, našu budúcnosť, utekať pomedzi prsty? Dokedy si mladí budú musieť voliť medzi rodným krajom a úspechom v živote? Naozaj to nejde inak?

Ja to chcem zmeniť. Verím, že keď sa oprieme o to, v čom sme najsilnejší, podarí sa nám z nášho kraja spraviť miesto, kde sa žije dobre a kde ľudia vidia svoju budúcnosť.

V tomto čísle našich novín vám predstavujem náš plán pre lepší kraj. Plán pre školy, ktoré držia krok s dobou a ktoré študentom dávajú

nielen vysvedčenia, ale najmä dobrú prípravu na zmysluplnú prácu. Plán pre živý a produktívny vidiek, ktorý láka turistov a poskytuje obživu ľuďom, ktorí v ňom žijú. Plán pre úspech našich šikovných roľníkov a remeselníkov. A napokon plán pre dopravu, ktorá nás priblíži k práci a priateľom, pre lepšie cesty, ktoré náš kraj spoja.

Keď premýšľam nad vecami, ktoré spoločne môžeme vytvoriť, mám chuť pustiť sa hneď do práce. Máme dobrý plán, máme silný tím: keď sa spojíme, dokážeme veľké veci!

Ján Lunter

kandidát na predsedu
Banskobystrického samosprávneho kraja

Distribúcia produktov

Ako podporím remeselníkov a lokálnych farmárov

Nechcem, aby ľudia odchádzali z nášho kraja, lebo tu pre nich nie je dosť práce. Preto som v obci Muráň predstavil jeden z nástrojov na vytvorenie nových pracovných miest v kraji. O turizme ako o kľúči k regionálnemu rozvoju sa toho za posledné roky narozprávalo veľa. Po pekných rečiach však musia nasledovať reálne kroky, inak debata ostáva na úrovni rečí štandardných politikov.

Ja mám jasnú predstavu: ponúkam riešenie, ktoré má obsah, je realistické a realizovateľné v horizonte volebného obdobia.

O aké riešenie ide?

Ako väčšina fungujúcich vecí, aj toto je jednoduché: špeciálne predajné pulty s lokálnymi produktmi, cez ktoré môžu drobní farmári a remeselníci ponúkať svoje výrobky. Tieto Pulty budú k dispozícii v maloobchodoch, ale aj na čerpacích staniách či na recepciách ubytovateľov a v každom väčšom turistickom uzle.

Neprichádzam s ničím neovereným, tento model už roky úspešne funguje v Rakúsku, Taliansku či Švajčiarsku. Je to recept na to, ako priniesť prácu pre ľudí aj do tých regiónov kraja, kam veľký investor tak skoro nepríde. Je to spôsob, ako pomôcť ľuďom, ktorí zobrali zodpovednosť do vlastných rúk. Nečakali, kým im dá niekto zamestnanie, ale začali sami pracovať.

Remeselníci a farmári budú predávať svoje produkty za férové

ceny a môžu rozvíjať svoju živnosť, obchodníkom sa uľaví od administratívnych nákladov. Vytvoríme tak systém, z ktorého budú profitovať všetci.

Prečo by to mala robiť práve župa?

Podľa slov Mirky Vargovej, expertky na rozvoj vidieka, sa drobní remeselníci boria s viacerými praktickými problémami. Nevedia sa dostať do predajných sietí, alebo majú problém s dodávkou svojho tovaru do obchodov. Remeselníci z Hnúšte sa neoplatí ísť predávať do Banskej Bystrice, lebo viac precestuje, ako zarobí.

Vratko Strmeň, ktorý prevádzkuje sieť maloobchodov na Horehroní, zase ponúkol pohľad podnikateľov, ktorí nemajú kapacity na to, aby si obiehali dvory a zazmluvňovali drobných farmárov. Lokálne produkty by však predával rád a, na rozdiel od veľkých reťazcov, je ochotný poskytnúť im potrebný priestor bez toho, aby vyžadoval od dodávateľov

zvláštne poplatky za umiestnenie v regáloch.

Práve župa mala podporiť distribučnú sieť regionálnych výrobkov. Župa by mala nastaviť systém tak, že spojkou budú všetky strany obchodu a v neposlednom rade zákazníci.

Dobrá podnikateľská plán potrebuje kompetentného manažéra

Rád by som zužitkoval to, čo ma naučilo dvadsaťšesť rokov v potravinárskom biznise. Svoje dlhoročné skúsenosti chcem teraz zúročiť pre náš kraj, pretože akýkoľvek dobrý plán sa nezrealizuje sám bez dobrého manažéra.

Nechcem, aby ľudia odchádzali z nášho kraja, lebo tu pre nich nie je dosť práce. Chceme tu predsa všetci spoločne žiť, vychovávať svoje deti a pracovať. Verím, že toto je jeden z reálnych krokov, ktoré nám k tomu naozaj pomôžu.

Integrovaná doprava

V našom kraji musíme dostať dopravu do 21. storočia

Keď sa pozrieme na to, ako riešia dopravu regióny, ktoré sa dynamicky rozvíjajú, vidíme, že zavádzajú Integrovaný dopravný systém (IDS), pretože kvalitná verejná doprava je jednou z podmienok rozvoja zamestnanosti v regióne.

Nedávno som si bol vyskúšať fungovanie IDS v Brne, v juhomoravskom kraji v Českej republike. Videl som, ako môže doprava dobre fungovať a rozprával som sa s ľuďmi, ktorí IDS chválili ako jednoznačné zlepšenie ich každodenného života. Na tlačovej konferencii vo Zvolene som potom spolu s odborníkmi na dopravu predstavil zámer zlepšenia verejnej dopravy aj v banskobystrickom kraji.

Čo je to Integrovaný dopravný systém?

Vlaky, autobusy, mestská doprava a jednotliví dopravcovia sú navzájom prepojení a koordinovaní centrálnym krajským dispečingom. Dopravcovia si nekonkurujú v jednom čase a cestujúci môžu využívať častejšie spoje. Jednotlivé linky pri prestupoch na seba čakajú, takže sa vám nemôže stať, že kvôli meškaniu vlaku nestihnute posledný večerný autobus domov.

V súčasne nastavenom systéme dopravy dochádza k dvom extrémom. Na jednej strane na linke Banská Bystrica – Brezno v rovnakých časoch vyraďujú naraz vlaky

aj autobusy a navzájom si kradnú cestujúcich. Na druhej strane, posledný prestupový spoj z Banskej Bystrice do Revúcej ide o 17.30, a preto sa neskôr už do Revúcej nedostanete. Integrovaný dopravný systém takéto prípady rieši.

Výhody Integrovaného dopravného systému

V prvom rade je to cestovanie s jedným cestovným lístkom po celom kraji. Ďalšou výhodou je rýchlejšia verejná doprava, ktorá by mala konkurovať autám. V Integrovanom dopravnom systéme jazdia na hlavných dopravných prúdoch spoje rýchlo a majú minimum zastávok. Do týchto zastávok dovážajú ľudí spoje z menších miest. V súčasnosti je to nastavené zle. Napríklad, vlak na linke Banská Bystrica – Brezno stojí v 13 zastávkach a cesta mu trvá 57 minút, čo je o 17 minút viac ako cesta autom.

Jednou z hlavných výhod IDS je lepšia dostupnosť do práce. Nie každý si môže dovoliť kúpiť auto, ak je to jediná možnosť ako sa načas dostať do zamestnania.

Kvalitnejšia verejná doprava by mala priniesť viac bezpečnosti na cesty, menej nehôd a zlepšiť životné prostredie. O tom sa snažíme aj v našej firme, preto firemné autá jazdia na CNG a recyklujeme vodu.

Nie je bohatý región ten, kde chudobní jazdia autami, ale ten, kde bohatí jazdia verejnou dopravou

Tak ako v podnikaní som sa nezľakol výziev, nezľaknem sa ich ani pri rozvíjaní nášho kraja. Uvedomujem si náročnosť tejto úlohy, mám pred ňou rešpekt, ale je potrebné, aby sme sa do nej pustili. Veď si len predstavte, kde by mohla byť verejná doprava v BBSK, keby začali župani na nej pracovať už pred ôsmimi rokmi?

Všetky dynamicky rozvíjajúce sa regióny v Európe zavádzajú Integrovaný dopravný systém a ak chceme priniesť viac práce do Banskobystrického kraja a rozvíjať ho, verejná doprava je kľúčovou zložkou.

Sociálna Ekonomika

Férové príležitosti aj pre dlhodobu nezamestnaných

Veľkým problémom mnohých okresov nášho kraja je vysoká a dlhodobá nezamestnanosť. Všetci tiež vieme, že na mnohých miestach existujú rómske komunity, kde rodiny žijú po celé generácie v chudobe a nevyhovujúcich podmienkach. Pre ľudí, ktorí sa narodili a celý život prežili v takýchto podmienkach, je však hľadanie si práce mimoriadne náročná úloha.

V našej firme zamestnávame mnoho Rómov. Či už sú to naše šikovné dievčatá, ktoré obsluhujú zákazníkov v reštaurácii alebo pracovníci vo výrobe. Z vlastnej skúsenosti môžem povedať, že úspešné začlenenie ľudí z vylúčených komunít do zamestnania je postavené na dodržiavaní podmienok, ústretovosti pri prekonávaní prekážok a predovšetkým otvorenej komunikácii. Riešenia v tejto oblasti by mali ľuďom dávať férové príležitosti na to, aby mohli prebrať zodpovednosť za svoje životy a ako slobodní ľudia si nájsť svoje miesto v spoločnosti.

Stačí sa pozrieť na úspešné programy, ktoré už existujú aj na Slovensku. Pre mňa je modelovým príkladom dobrého prístupu k tejto problematike obec Spišský Hrhov, kde pán starosta Vladimír Ledecký dokázal prostredníctvom obecných podnikov a svojho podnikateľského ducha nájsť prácu pre veľkú väčšinu obyvateľov obce. Obecný alebo sociálny podnik je jednoducho firma, ktorú riadi kraj alebo obec a ktorá zamestnáva inak ťažko zamestnateľných ľudí. Kľúčom k ich úspechu

je, aby nežili len zo štátnej podpory, ale mali reálny produkt, po ktorom je na trhu dopyt. Je preto mojou prioritou zriaďovať podobné podniky na krajskej úrovni alebo pomáhať obciam prostredníctvom konzultácií a financovania zakladať a riadiť funkčné obecné podniky. Projekty pre znevýhodnené okresy je navyše možné veľmi výhodne financovať zo štátnych alebo európskych projektov.

Obrovskú príležitosť tu vidím práve pre naše južné okresy, kde je najúrodnejšia pôda. Farmárske produkty sociálnych podnikov by si navyše našli odbyť a zákazníkov v regionálnom distribučnom systéme a vytvorili tak funkčnú lokálnu ekonomiku. To znamená, že majú skvelý produkt. Prínosy sú obrovské a všestranné: práca pre dlhodobu nezamestnaných, kultivácia vidieka a kvalitné domáce potraviny pre nás všetkých.

Okrem práce je kľúčové aj bývanie. Predstavte si, aké náročné by bolo hľadať si prácu v situácii, keby ste nemali čistú domácnosť a funkčnú kúpeľňu. Aj tu však vieme ukázať na

konkrétne úspešné riešenia. V košickom kraji mimovládna organizácia ETP koordinuje v spolupráci so starostami obcí úspešné programy malých účelových pôžičiek a svojpomocnej výstavby rodinných domov. Nikto pri nich nedostáva nič zadarmo a práve preto fungujú. Ľudia tak nadobúdajú nové bývanie, ale aj stavbárske zručnosti. Som presvedčený, že kraj by mal preberať takéto úspešné modely a v spolupráci so starostami ich uplatňovať aj u nás.

Starostovia menších obcí obyčajne nemajú kapacity na zrealizovanie tak komplexných projektov, a práve preto je na kraji, aby medzi občanmi vytváral partnerstvá a zohral kľúčovú koordinačnú a podpornú úlohu.

Rodiny, ktoré si zlepšia kvalitu bývania a nájdu prácu, potom oveľa pravdepodobnejšie dokážu zabezpečiť vzdelanie pre svoje deti. Tie potom nebudú odkázané na pomoc spoločnosti, naopak - svojou produktivitou pomôžu všetkým. To je budúcnosť, o ktorú musíme zabojsť všetci spolu.

Vzdelávanie v kraji

Praktické vzdelávanie pre rozvoj kraja

Nikto sa mudrcom nerodí a nikto netvorí krásne veci bez praxe a inšpirácie. Aby bol náš kraj miestom, kde dokážeme deťom ponúknuť víziu pre plnohodnotný život, vytvoríme podmienky, v ktorých každý bude môcť realizovať to, čomu verí a čo mu dáva zmysel. Urobím všetko pre to, aby každý študent dostal to najkvalitnejšie vzdelanie: aby aj ďalšie generácie vedeli naplno využívať a rozvíjať potenciál nášho kraja.

Pri podnikaní som sa naučil, že výrobky a služby sa len vtedy uplatnia na trhu, keď sa vyvinú poctivo a s dôrazom na to, čo zákazník potrebuje. Znie to jednoducho, ale pochopiť a porozumieť zákazníkovi vyžaduje veľa trpezlivého a metodického počúvania a uvažovania. Chcem, aby sa v našich školách deti neučili len slepo memorovať poznatky a niekoho myšlienky, ale aby dokázali samé vnímať svet okolo seba v súvislostiach a samostatne vyhodnocovať každý výzvu pred ktorú sa dostanú.

Každý, kto chce niekomu niečo predáť, musí svoje remeslo a produkt dokonale poznať

To sa nedá naučiť v školskej lavici, treba to vyskúšať v praxi. Preto budem podporovať maximálne prepájanie teoretických vedomostí s praktickým skúšaním naučených zručností. Veľa sa hovorí o duálnom vzdelávaní, ale menej už o tom, čo sa stane, keď montážne haly zo Slovenska presťahujú. Chcem sa preto

zamerať na praktické vzdelávanie v oblasti, ktorú nám nikto odsťahovať nemôže. Krásy rozmanitej prírody nášho kraja sú naším trvalým bohatstvom. Keď sa raz naše deti naučia, aké služby a ako najlepšie ponúkať hosťom, môžu to uplatňovať napríklad vo svojom rodinnom penzióne počas celého života.

Nie je vzdelanie ako vzdelanie

Na kvalite a inováciách aj tu záleží. Ak sa v Rakúsku môžu študenti v rámci vzdelávania pre cestovný ruch učiť ako správne jazdiť na terénnom bicykli, ako obsluhovať vodný či snežný skúter, alebo ako

pripraviť pravé espresso s dokonalou penou, môžu sa to učiť aj deti v našom kraji. Vzdelávanie musí byť orientované na prax a najmodernejšie trendy v službách. Len tak budeme dlhodobo a stabilne atraktívnou destináciou pre návštevníkov. Ako župan, ktorý má vo svojej správe desiatky škôl v kraji, budem presadzovať plné využívanie nášho členstva v Európskej únii. Naši najmladší nesmú byť obeťou ideológie a nekompetentnosti. Chcem, aby sme naplno využívali zdroje, ktoré nám právom patria na investície do inovatívneho vzdelávania. Zasadím sa o to, aby študenti v rámci štúdia jazdili na odbornú prax do zahraničia, kde môžu načerpať inšpiráciu a prax svetových trendov.

Silný tím pre dobrý kraj

01

Milan Lichý

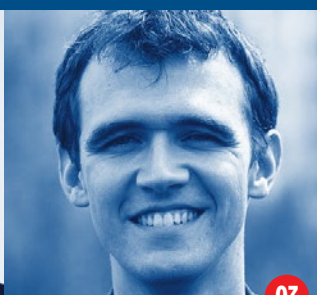
nezávislý poslanec mestského zastupiteľstva v Banskej Bystrici, klub Banskobystrická alternatíva (BBA), ochranár.

02

Ľudmila Priehodová

urbanistka, nezávislá poslankyňa mestského zastupiteľstva v Banskej Bystrici, klub BBA. Venuje sa územnému plánovaniu.

03

Matej Bučko

nezávislý poslanec mestského zastupiteľstva v Banskej Bystrici, klub BBA. Pôsobil ako novinár.

04

Viera Dubáčová

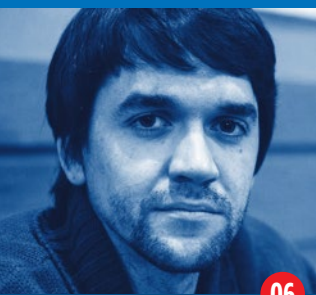
nezávislá poslankyňa mestského zastupiteľstva v Banskej Bystrici, klub BBA. Od apríla 2016 poslankyňa NR SR

05

Katarína Belicová

anesteziologička, venuje sa osvetě v oblasti onkologických ochorení. Je športovkyňa, organizuje benefičný športové podujatia.

06

Ondrej Lunter

spoluzakladateľ projektu Demagog.sk. Do kampane prevádzkovým riaditeľ v rodinnej firme Alfa Bio. Manažuje otcovu kampaň.

07

Radoslav Sloboda

občiansky aktivista. Spoluzakladal banskobystrické Artforum a platformu Nie v našom meste.

08

Jozef Bakša

nezávislý poslanec mestského zastupiteľstva v meste Sliach. Občiansky aktivista, člen Antikoru a ZOMOS.

09

Stanislav Horník

primátor Hriňovej, poslanec zastupiteľstva BBSK. Venuje sa vidieckemu rozvoju.

10

Ľubica Lapinová

držiteľka ocenenia Biela vrana. Kontrolórka, upozornila na nekalé praktiky v Národnom lesníckom centre. Žije v obci Kriváň.

11

Denisa Nincová

riaditeľka Domova sociálnych služieb Slatinka v Lučenci.

12

Miloš Krchňavý

teológ, od roku 2014 hlavný kontrolór mesta Veľký Krtíš.

13

Miroslava Vargová

manažérka Miestnej akčnej skupiny Malohont. Venuje sa projektom v regióne Malohontu. Žije v Hnúšti.

14

Katarína Moncollová

odborníčka na sociálne služby. Venuje sa deťom so zdravotným postihnutím v kraji. Žije v Hnúšti.

15

Lívia Kostová

odborníčka na sociálne služby, v minulosti pôsobila na sociálnom odbore Úradu BBSK. Teraz sa venuje advokácii.

16

Vratko Strmeň

vyštudoval vysokú školu v Nemecku. Prevádzkuje osem predajní potravín v okrese Brezno a zamestnáva 50 ľudí.

17

Marián Pavúk

prevádzkovateľ kultúrneho priestoru Bombura v Brezne.

18

Martin Kvetko

aktivista v Revúcej. Bojuje za zachovanie Detskej pohotovosti v Revúcej a zlepšenie stavu ciest v okrese.

19

David Galovič

založil občianske združenie Rastúca, zamerané na zlepšovanie situácie v regióne v spolupráci s Martinom Kvetkom

20

David Turčáni

občiansky aktivista, momentálne pôsobí v občianskom združení VčelíkRaj. Žije v Kokave nad Rimavicou.

